

Відколи випав сніг, ти кілька разів зронив у гарячці кілька обривків фраз, щось викрикував, щось шепотів. Ти не говорив до мене, але я беру те, що ти мені даєш. У моєму віці махлярство мене вже не чіпляє. Уява — один із проявів відваги. Дивись, дивись іще, краще дивись, ми не помічаємо, а сніг падає, і час спливає. Незабаром, — я кажу незабаром щоб не казати згодом, — але згодом тобі вдасться підвестися, ти вчепишся в мене, щоб спробувати переставляти ноги, одну за другою, і ти сам дійдеш від ліжка до дивана. Від дивана до стільця. І від стільця — до краю плити. Щодня ти дедалі ближче підбиратимешся до своєї мети — дверей. Ти зважуватимеш свої слова, не промовляючи їх. Ти вираховуватимеш товщу зими, і водночас проклинатимеш хурделичну феєрію. Ти вимірюватимеш стан твоїх ран, ступінь нашої самотності, ледачкуватість весни і залишки наших запасів харчів. Ти слухатимеш мене, коли я навіть не знатиму, і не розумітимеш, як ти уникнув смерті. Незабаром, — кажу незабаром, щоб не казати тепер, — у мене не залишиться сил боротися за нас обох. Я не зможу більше ховатися за повільністю своїх рухів, чи за якимись сподіваннями, складеними з різних шматків. Але я вдаватиму. І надалі віритиму у твоє зцілення, у дні, які стають довшими, й у сніг, який тане. Я знову й знову оживлятиму ковальські іскри в кузні, наступ міста і сміх своєї дружини. Я розказуватиму тобі й інші речі, вигадуватиму, якщо знадобиться. У нас немає вибору, це єдина можливість опиратися тому, що на нас чекає. Не хвилюйся. Я залишуся, я дбатиму про тебе. Тобі буде добре. Не хвилюйся, я вдаватиму. Не існує десяти тисяч способів вижити.

2. Дегал

Або ми чекаємо, поки дні і ночі візьмуть над нами гору. Або робимо крила і втікаємо повітрям. Достатньо приладнати пір'я до рук воском. Залишається тільки впіймати висхідний потік, аби злетіти. Опісля вже нічого не зможе нас утримати. Та перш ніж летіти, послухай мене. Якщо летіти занизько, пір'я стане вологим, і ти розіб'єшся об землю. Якщо ж полетиш зависоко, то жар сонця зруйнує крила, і ти загубишся в порожнечі.

Шістдесят два

Відучора немає найменшого поруху вітру і падають важкі сніжинки. Кристали падають щільно, паралельно. Снігову лінійку ледь видно. Сліди, залишені Маттіасом за останні кілька днів, повністю засипало. Усе тоне у ватяній тиші. Чутно лише, як полум'я б'ється об стінки плити, і як Маттіас розкатує на столі тісто на пиріг.

У двері стукають.

Маттіас повертається, струшуючи борошно на одяг, і поспішає відчинити. Входить чоловік, з якого струменить сніг. Він ставить на землю сумку, яку ніс на спині, і сідає на табурет біля входу. Він роздягається, переводячи подих. Нічого неочікуваного, ми впізнаємо його, його бороду і з невеликими залисинами лоба. Це Жозеф.

Маттіас радий його бачити. Це помітно. Він пропонує Жозефу каву, а потім запрошує підсісти до плити. Жозеф дякує, завертає рукав свого вовняного светра і виймає пакет тютюну. Щойно Жозеф запалює свою цигарку, як кільця щільного диму здіймаються в повітря. Маттіас ставить кип'ятити воду, поглядаючи на мішок, який приніс наш гість, я ж більш-менш випростовуюся у ліжку.

А тоді він питає, намагаючись приховати ледь помітний сарказм, — усе гаразд?

Сніг на його ногах тане, краплі води збираються у невеличкі калюжки. Таке враження, що він сидить на камені й дивиться вдалечінь, на наш пустельний острів.

Шістдесят три

У селі, — починає Жозеф, — дехто каже, що сніг ітиме ще багато днів. Не знаю, як їм удається читати по хмарах, але так кажуть. А ще подейкують, що зима буде затяжною. Хоча не треба бути провидцем, щоб це розуміти. Хай там як, забагато снігу для цієї пори року. Діставатися сюди стає дедалі важче. Навіть на снігоступах. Знаєте, кажуть, що ваш будинок віддаляється від села що не день. Говорючи, Жозеф енергійно розмахує руками, й попіл з його цигарки сиплеться повсюди, та він цього не помічає.

Цього тижня група мисливців повернулася з лісу. На них уже й не чекали. Інші давно вже повернулися зі своїх мисливських заїмок. Вони не хотіли йти в обхід, тож рушили, коли лід на озерах став достатньо товстим, щоб їх витримати. Якщо взяти до уваги всю ту оленину, яку вони принесли, то я їх розумію. Там, унизу, всі зайняті засолюванням і консервуванням м'яса. Це варто побачити.

Коли гасить свій недопалок, Жозеф схиляється в мій бік.

Але ми нічого не знаємо про твою родину. В селі подейкують, що їм не поталанило й вони застрягли в снігах. Ба, казна-що кажуть, знаєте. Може, вони просто вирішили залишитися на зиму в лісі, подалі від аварії й усіх нас. Я не переживаю за них, інші їх зустрічали.

Поки Маттіас готує нам каву, я думаю про мисливську заїмку свого дядька. Вона стоїть на березі річки, між двох вершин гірських хребтів. Пригадую, що течія в тому місці сильна, а провалля зелені і глибокі. Треба переправлятися

на каное. З іншого боку — величезні кедри, вкрита мохом земля. Заїмка трохи далі. Потрібно пройти стежкою, з якої виступає коріння. Коли з-за дерев вигулькує комин — ми на місці. Заїмка не надто велика, але місця вистачить для всіх. Вони могли б там добре перезимувати.

Знаєте, — вів далі Жозеф, — у селі відбулося декілька зборів. Не зважаючи на аварію, Жюд наполягав, аби його залишили на посаді мера. Спочатку ми поставилися з недовірою, та Жозе відкрито підтримав його, і зрештою всі погодилися. Врешті-решт, саме завдяки Жюду ми непогано тримаємося. Він координує наші зусилля, пильнує за дорогоцінним залишками пального і опікується розподілом продовольства, яке залишалося в магазині. Знаєте, відтоді, як сталась аварія, половина населення покинула сусіднє село, люди подалися до міста чи до лісу, хто їх знає. Жюд має рацію. Піти геть не дасть нічого. Чи ще щось вигадувати. Слід протриматися зиму. Дивно, але здається, що сніг угамував дух. Майже всі вийшли на останню заготовлю дров для опалення. Я вам невдовзі їх принесу.

Прикутий до ліжка, я кляню свою долю. Мені хотілось би зрубати кілька дерев. А натомість я сукаю ногами в ліжку, затиснутий поміж власною головою й шинами.

А ще, — говорить далі Жозеф, — ми тримаємо в полі зору вхід до села, та з таким снігом, якого все більшає, я здивувався б, якби до нас хтось завітав у гості. Я радий, що вже не потрібно робити обходи і скрізь тягати з собою карабін. Він важкенький, той карабін. А якщо щось станеться, то церковні дзвони заб'ють на сполох. Має ж бути хоч якась користь від тієї церкви. А ще Жюд звелів нам оглянути покинуті будинки, щоб зібрати залишені там продукти. В одному з підвалів ми натрапили на зібраний урожай городини, картоплю, моркву, ріпу.

Кажучи це, Жозеф бере мішок і ставить його на стіл. Маттіас квапливо підходить, схвильований такою кількістю їжі.

А ще надибали стару короткохвильову радіостанцію на сонячних батареях, — продовжує Жозеф.

І вам удалося зв'язатися з іншими селами? — питає його Маттіас.

Ні. Пробували кілька разів, але насправді ніхто не вміє нею користуватися. Та з сонячними батареями ми можемо тепер заряджати наші акумулятори, не вмикаючи генератор. Я ж знайшов ручний насос для води. Ми закопали під сніг шланг і тепер можемо брати воду просто з річки. І збрали балони з пропаном, пальники, інструменти, ковдри. Дехто скористався нагодою, щоб забрати гроші, які змогли знайти, неначе той день, коли знову з'явиться електрика, стане їхнім зірковим часом. Було навіть кілька коротких перестрілок, але ніхто не наважився втрутитися.

Ти приніс молоко? — перервав його Маттіас.

Наступного разу. У корівнику залишилося всього дванадцять корів. Знаєте ж, інші пішли на м'ясо. Хай там як, череді не вистачило би сіна на всю зиму. Тепер стало важче отримати молоко, його бережуть передусім для дітей села. Але тим, хто спробував твого сиру, він справді сподобався. Дехто готовий робити бартер, щоб отримати ще.

Маттіас підводить голову й питально дивиться на Жозефа.

Кажу тобі, — запевняє Жозеф, він справді добрий, твій сир, тобі слід побачитися з Жаком. Він живе в колишньому магазині мисливства і рибальства. Дивакуватий тип, але саме він завжди робить найкращу пропозицію. В усякому випадку, всі з ним ведуть бізнес.

Маттіас секунду роздумує, а потім продовжує методично розкладати м'ясо, овочі й консерви. Тим часом Жозеф наближається до мене.

Добре, ти продовжуєш набиратися сил, як бачу. Внизу мені не дуже вірять, коли я кажу, що ти оклигаєш. А в мене для тебе подарунок. Я якось пішов глянути на старий вхід до шахти. Я не був там уже років із п'ятнацять. Пригадуєш? Ми часто ходили туди замолоду. Я чув, що дехто з людей знайшов там притулок. Але там не було нікого, просто чутки. Та й що там можна робити, у тій шахті? Ну, окрім як палити у схованці, лякати кажанів, стріляючи по них кульками, і розмальовувати стіни різними тваринами, над якими не владний навіть час? Пригадуєш, авжеж?

Жозеф засовує руку до внутрішньої кишені пальта й простягає мені маленьку коробочку.

Лежала на землі, я наступив на неї.

Поки я збираюся її відкрити, зауважую, що Маттіас спостерігає за нами, ніби нічого й не сталося, укладаючи останні харчі у погребі. В коробочці — рогатка і кілька металевих кульок. Я беру рогатку, перевіряю пружність гумової стрічки, зважую на долоні кульку й кладу її по центру шкіряної накладки. Цілюсь у різні предмети в кімнаті, але вистрілити не наважуюся. Жозеф усміхається.

Я знав, що тобі сподобається. У нас колись були такі ж самі. Наступного разу перевіримо, хто з нас двох іще може влучити в ціль, а зараз мені треба йти, якщо хочу добратися до села ще до ночі. А, забув, Марія просила передати, що вона днями навідає тебе.

Поки Жозеф одягається, говорячи з Маттіасом, я кручу рогатку в руках і думаю про своїх дядьків посеред лісу, які виживають завдяки дичині, яку там полюють.

Жозеф прощається з нами й зачинає за собою двері. Кімната враз порожніє. На підлозі сліди від його чобіт іскряться, як велика низка озер, яку можна побачити з гірської вершини на світанку.